

FEBRUARI 2003 • ASIA DIVISION

Resultatanalys 2002

Östtimor

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Samarbetets inriktning och omfattning, 1999–2001	5
Biståndsanslaget (Sida och UD)	
2. Återuppbyggnad genom Unamet/Untaet/Etpa	7
2.1 UNAMET	7
2.2 UNTAET/ETPA	7
3. Valstöd	13
3.1 UNAMET – valarbete	13
3.2 UNDP – valinformation	14
4. Humanitärt bistånd	15
4.1 FN-organisationer: UNICEF(United Nations Children’s Fund), WHO(World Health Organization), FAO(Food and Agriculture Organization), OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) och OCHA/Svenska räddningsverket)	15
4.2 Internationella rödakorskommittén (ICRC)	17
4.3 Svenska enskilda organisationer – Svenska Caritas	18
4.4 Dialogfrämjande och försoningsprocess, Uppsala universitet	19
5. Utbildning och hälsa	21
5.1 UNICEF	21
Säkerhetsanslaget (UD)	
6. Säkerhet	23
6.1 Civilpolis	23
6.2 Militärobservatörer	24

Utgiven av Sida 2003

Asienavdelningen, juni 2002

Författare:

Tryckt av Elanders Novum AB, 2003

Artikelnummer: SIDA2202sv

Sammanfattning

Det väpnade våldet i Östtimor under hösten 1999 lämnade en omfattande förstörelse. Ca 75% av befolkningen drevs på flykt och upp emot 70% av den fysiska infrastrukturen i landet förstördes, fr a i huvudstaden Dili. Den humanitära situationen var kritisk, från materiella behov till överträdelser av de mänskliga rättigheterna. Den tidigare indonesiska administrationen tog med sig det mesta av värde och många indonesiska tjänstemän lämnade Östtimor. Vägarna var på många håll obrukbara, elnätet vandaliserades, hälsovården kollapsade, vatten och sanitet fungerade inte i många områden och det rådde akut brist på bostäder. Behovet av stöd var omfattande.

De externa finansieringsbehoven beräknades av FN och Världsbanken uppgå till drygt USD 300 miljoner för perioden 2000-2002, exklusive USD 86 miljoner för humanitära insatser. Kostnaderna för Östtimors återuppbyggnad och utveckling delades grovt in i tre områden för perioden;

	MUSD
Humanitära insatser (OCHA)	86
Förvaltning och kapacitetsutveckling, (UNTAET)	40
Återuppbyggnad (WB/ADB)	265
Totalt	391

Det svenska stödet under perioden 1999–2001 har hanterats och utbetalats både genom Sida ca 2/3, och genom UD ca 1/3, (innefattande budgetstöd, civilpolis och militärobservatörer). Stödet har främst kanaliserats genom UNTAET och FN-organ. Någon landstrategi för perioden fanns inte. Samarbetet med Östtimor uppvisar i huvudsak goda resultat och stödet med dess fokus på återuppbyggnad och humanitära insatser motsvarade på ett tillfredsställande sätt UNTAETs prioriteringar. Alla insatser framstår som relevanta för återuppbyggnaden av Östtimor.

Några viktiga slutsatser och lärdomar av det svenska samarbetet med Östtimor är:

Den allmänna bedömningen om utvecklingen är att *UNTAET* (United Nations Transitional Administration in East Timor) i nära samarbete med ETPA (East Timor Public Administration) FN-organ, VB och ADB

samt med stöd från Sverige och andra givare, i huvudsak har visat goda resultat, speciellt vad gäller att styra territoriet, upprätthålla lag och ordning samt avseende början till återuppbyggnad av samhället. Sverige har stött UNTAET genom bidrag till ”Trust Fund for East Timor” som finansierat budgetens löpande kostnader och utan öronmärkning av medel.

Ett antal centrala brister kvarstår. Mest påtagligt är en svag förvaltning, en ej tillräckligt stark och oberoende säkerhetsmekanism, ett fortfarande outvecklat rättsväsende och en svag ekonomisk utveckling. Betydande internationellt stöd behövs därför också efter självständigheten, en förutsättning för att säkerställa stabilitet och bygga vidare på den potential för utveckling som byggts upp genom UNTAET och ETPA.

UNTAET har genom samarbete med bl.a. ett antal FN-organ utfört ett professionellt arbete med stöd från bl.a. Sverige. Enligt de svenska erfarenheterna är *FN-organen är väl etablerade och inger förtroende* för ett eventuellt fortsatt bilateralt samarbete. UNICEF har speciellt uppmärksammas genom att bedriva ett modernt humanitärt arbete med kopplingar till ett utvecklingstänkande och ett program som kan vara relevant för fortsatt samarbete

I humanitärt arbete är betydelsen av *samordning mellan aktörer och lokal förankring* genom kapacitetsbyggande vad gäller tex strukturer för hälsovård, skola och vatten en förutsättning för att nå varaktiga lösningar och minskat biståndsberoende.

Av stor vikt är att *det humanitära arbetet ses som en process* och inte enbart som leverans av produkter. Levereras pumpar ska också kunskap om skötsel, underhåll och reservdelar ingå. Biståndet måste vara tekniskt anpassat.

Fältnärvaro av internationell personal och uppföljningskapacitet med förankring i lokala strukturer är centralt för att uppnå goda resultat i humanitärt arbete.

I konfliktdrabbade områden är givarnas möjlighet till att ge genomförande organisationer utrymme för *flexibla lösningar* av stor vikt för goda resultat.

Stöd *för dialog mellan parter i konflikt*, t.ex. tidigare milis, andra indonesientrogna och östtimoreser, har bidragit till att flyktingar återvänt till Östtimor och till processer för fredlig konfliktlösning och försoning. Dialogen, i vilken Sverige haft en viktig roll, har avsett både politisk ledning och representanter från bynivå och varit mycket uppskattad. Ett fortsatt stöd till försoningsprocessen bedöms därför relevant.

Den svenska *civilpolisinsatsen* bedöms effektiv. De svenska poliserna har ett gott anseende genom sin professionella och sociala kompetens. Ett fortsatt stöd till civilpolis-komponent kan därför vara rimligt.

1. Samarbetets inriktning och omfattning, 1999–2001

Det svenska samarbetet med Östtimor har pågått sedan 1997 med några mindre insatser under de första åren. Resultatanalysen täcker perioden 1999–2001. Stödet har främst gått till återuppbyggnad av förvaltningen genom först UNAMET (United Nations Assistance Mission to East Timor), och därefter UNTAET (United Nations Transitional Administration for East Timor) och ETPA (East Timor Public Administration) samt humanitärt stöd genom FN.

De totala svenska utbetalningarna till Östtimor under perioden uppgick till 99 mkr. Fördelningen på områden var som följer:

Utbetalningar, mkr	1999	2000	2001
Område			
A. Biståndsanslaget			
1. Förvaltning, återuppbyggnad			
– UNAMET, budgetstöd(UD)	1	–	–
– UNTAET, budgetstöd (CFET)	*8,8(UD)	8,0	16,0
Totalt	9,8	8,0	16
2. Valstöd			
– UNAMET	0,9	–	–
– UNDP	–	1,0	–
Totalt	0,9	1,0	–
3. Humanitärt bistånd			
– FAO/CAP	–	2,5	–
– OCHA/CAP	–	1,5	–
– UNICEF/CAP	–	2,5	–
– WHO/CAP	–	3,5	–
– ICRC 00+01	–	5,5	1,0
– SRS	4,5	1,7	–
– Caritas	1,7	–	–
– SMR(NGO)	–	1,1	–
– Uppsala univ.,	0,8	3,0	2,5

Totalt	7,0	21,3	3,5
4. Utbildning och hälsovård			
– UNICEF	1,9	–	1,5
5. Internationella kurser			
– diplomatutbildning	–	–	0,7
TOTALT, biståndsanslaget	19,6	30,3	21,7
6. Säkerhet			
– civilpolis, UNAMET	5	–	–
– civilpolis, UNTAET	–	10	8
– militärobservatörer, UNATET	–	2	2,4
TOTALT, säkerhetsanslaget	5	12	10,4
TOTALT	24,6	42,3	32,1

För treårsperioden utbetalades totalt **99 mkr**

* ytterligare 26,5 mkr utbetalades under första halvåret 2002 till UNTAET

2. Återuppbyggnad genom UNAMET/UNTAET/ETPA

2.1 UNAMET

BASFAKTA

Insatsavtal: UNAMET, bidrag till FN:s frivilligfond för UNAMET

Aktivitetsperiod: 1999

Totalt UD-bidrag: 1 mkr

Bakgrund

UNAMET (United Nations Assistance Mission to East Timor) hade till uppgift att organisera och genomföra den folkomröstning i vilken Östtimors befolkning skulle ta ställning till ett förslag om Östtimors framtida status inom Indonesien.

Resultat, effekter och relevans

Stödet till UNAMET var nödvändigt för att en trovärdig folkomröstning skulle kunna äga rum. Östtimors befolkning röstade för självständighet vilket innebar en stark reaktion från milis och indoneser som befann sig i landet. Det väpnade våldet i Östtimor under hösten 1999 lämnade en omfattande förstörelse. Ingen separat utvärdering har gjorts av insatsen.

Källa: UD-ASO (ej oberoende)

2.2 UNTAET/ETPA

BASFAKTA

Insatsavtal: Support to UN trustfund for UNTAET

Aktivitetsperiod: 2000-04 – 2003-06

Totalt Sida bidrag: 50,5 mkr

Insatsavtal: Support to UN trustfund for UNTAET

Aktivitetsperiod: 1999

Totalt UD bidrag: 8,8 mkr

Bakgrund och mål

FN:s säkerhetsråd etablerade i oktober 1999 Östtimors övergångsregering UNTAET (United Nations Transitional Administration in East Timor). UNTAET gavs fulla befogenheter för den lagstiftande-, verkställande- och dömande makten i Östtimor omfattande:

- att upprätthålla säkerhet, lag och ordning inom territoriet
- att etablera en effektiv förvaltning
- att bidra till utveckling av social och offentlig service
- att säkerställa samordning av humanitära insatser och utvecklingssamarbete
- att stödja kapacitetsuppbyggnad för Östtimors framtida självstyre
- att bidra till att skapa förutsättning för uthållig utveckling

Det svenska stödet kanaliseras genom UNTAETs Trust Fund för East Timor och senare CFET (Consolidated Fund for East Timor). Fonden skapades som ett resultat av givarmötet i Tokyo 1999 där enighet rådde om behovet av en samordnad kanal för bistånd. UNTAETs verksamhet har möjliggjorts genom stöd från bilaterala givare, VB, ADB, FN-organ, EO och andra parter. CFET har främst finansierat driftskostnader medan Världsbankens TFET, (Trust Fund For East Timor) har finansierat investeringskostnader genom projekt. Sverige valde att finansiera CFET då fonden var underfinansierad 1999 medan TFET då hade en god finansieringsbild. Viss kritik har riktats mot att endast en av fonderna finansierats av Sverige. Förmodligen hade bredare kontaktytor fått svensk finansiering också funnits för TFET vilket får ses som underordnat biståndseffektivitet. Något skäl till att ifrågasätta stödet till CFET ur biståndseffektiv synvinkel har inte kommit fram i biståndsanalysen. En utfasning av UNTAETs personal har pågått sedan juli 2001 då antalet var ca 1000. Vid självständigheten beräknades drygt 300 experter finnas på plats i landet.

Det svenska utbetalningarna till UNTAET Trustfund uppgick under perioden till 32,8 mkr. Ytterligare 26,5 miljoner utbetalades under första halvåret 2002. Stödet gavs obundet varvid resultatet reflekteras i hela UNTAETs verksamhet. Utifrån säkerhetsrådets rapportering, rapporter inför givarmöten, besök på Östtimor samt en uppföljning av ambassaden i Jakarta bedöms nedan UNTAETs verksamhetsområden – dess resultat, relevans och effektivitet i den mån möjligt, (för civilpolis och militär-observatörer finns även separat redovisning).

Följande områden har finansierats och de viktigaste resultaten samt relevansen redovisas här:

a) Säkerhet, lag och ordning

Resultat

Rättsväsendet: En appellationsdomstol har upprättats i Dili, fyra distriktsdomstolar och tre fängelser. Ett oberoende råd bestående av östtimoreser och internationella experter har rådfrågats vid tillsättning av tjänster inom rätts- och åklagarämbeten. En strävan efter ett oberoende rättsväsende är tydlig. UNTAETs MR-enhet har fokuserat på: institutionell utveckling, bevakning av MR-situationen, stöd till enheten med ansvar för allvarliga brott, stöd till återvändande flyktingar, kvinnors MR, rättsreform, utarbetande av en konstitution, inrättande av en försonings-

kommission och MR-utbildning. Enheten för allvarliga brott mot mänskligheten har fokuserat sitt arbete på 10 händelser som inträffade mellan 990101 och 991025.

En *försoningskommission* har etablerats för att underlätta försoning genom rättvisa. Arbetet innebär att mindre allvarliga brott löses genom försoningsprocesser på kommunnivå. Kommission har ett tvåårigt uppdrag till mitten av 2004.

Fredsbevarande styrkor och militärobservatörer: har bidragit till att bevara fred och gränsbevakning. 21 länder har bidragit med ca 8000 man vilka beräknas minska till 5000 vid självständigheten.

Uppbyggnad av en polismyndighet: innefattar polisutbildning med ettårig utbildning. FN:s civila polisstyrka har uppgått till ca 1300 poliser från 40 olika länder. Hittills finns ca 1500 färdigutbildade poliser i de tretton distrikten varav 20% är kvinnor. För en fullständig poliskår behövs totalt ca 3000 poliser vilket beräknas uppnås i juni 2003. From 2004 kommer FN att lämna över det fullständiga ansvaret till polismyndigheten. Polisstationer har etablerats i distrikt och subdistrikt. Regeringen överväger att inkludera gränspolis och immigrationstjänstemän i poliskåren.

Försvar: En försvarsmakt har skapats med hittills 600 grundutbildade soldater. Ca 1500 soldater och 1500 reservare beräknas uppnå full operationell kapacitet i januari 2004.

Planering och budgetering för ett försvarsministerium pågår.

Relevans

UNTAETs uppdrag för *säkerhet, lag och ordning* var högt prioriterat och bedöms relevant. Rättsystemet har stärkts samtidigt som säkerheten har bevarats. Arbetet med att identifiera och lagföra de värsta brottslingarna kom också igång relativt tidigt vilket var viktigt för att vinna folkets förtroende. Det inhemska rättssystemet och säkerhetsmekanismen är dock fortfarande svaga och kräver fortsatt internationellt stöd.

I Östtimor har grunden lagts för en nationell *poliskår och ett försvar* vilket bedöms vara av hög relevans för landets framtida säkerhet och ordning. Även inom dessa områden återstår fortfarande viktigt arbete att utföra, vilket kräver internationellt stöd.

b) Förvaltning- och kapacitetsuppbyggnad

Resultat

Återuppbyggnad – Ett 40-tal centrala förvaltningsbyggnader har återuppbyggts till ett värde av ca 7,5 MUSD i Dili och övriga delar av landet

Centrala ekonomiska institutioner: Finansministerium och betalningsmyndighet har etablerats men här saknas fortfarande utbildad personal.

Förstärkning av förvaltningen: a) Genom CISPE (Office of civil service and Public

Employment) bedrivs ”timorisering” av förvaltningen centralt och i distrikten med fokus på rekrytering, utbildning och institutionell utveckling. Hittills har ca 11 000 tjänstemän rekryterats av det totala behovet på 15 000 godkända tjänster innefattande civilpolis och försvar. Rekryteringarna har främst avsett lägre tjänster. Endast 50% av chefsbefattningarna är tillsatta beroende på bristen på kompetenta och lämpliga kandidater. I UNTAETs språkskola utbildades ca 4 500 tjänstemän med i vissa fall specialiserad utbildning utomlands.

En omfattande tioårsplan för samhällsstyrning och institutionell utveckling presenterades under givarmötet i Canberra, 2001. Givarna har sen dess uttryckt intresse för att stödja 80% av de projekt som anses kritiska för att den självständiga förvaltningen ska lyckas.

Inom lokal förvaltning har UNTAET lämnat över styrningsfunktioner och ansvaret för beslutsfattande och daglig administration till östtimoresiska tjänstemän. Den lokala administrationen är överlag fortfarande mycket svag och saknar såväl personella som materiella resurser.

Relevans

En ny förvaltning är under uppbyggnad från grunden sedan ca 30 månader tillbaka då den tidigare förvaltningens byggnader och dokument förstördes. Vi den tiden lämnade också personalen som till stor del var indoneser. En ny förvaltning är förstås ett viktigt steg mot självständighet och högst relevant, men svårare samt mer krävande att etablera än beräknat. Rekrytering av östtimoresisk personal och utbildning har tagit mycket längre tid än planerat. Denna del av UNTAETs mandat har bedömts vara en av de mest komplicerade uppgifterna.

c) Social och offentlig service

Resultat

Utbildning – Så gott som alla skolor (ca 700) liksom utbildningsministeriet har återuppbyggts. Kartläggning av skolornas kvalitet har genomförts. Yrkesutbildning för äldre studenter har startats i tio skolor. En femårig utbildningsplan med tonvikt på utveckling av curricula, lärarutbildning och en förbättrad sektorstyrning har slutförts. 150 portugisiska lärare utbildar timoresiska lärare i portugisiska för grundskolan.

Hälsa – Nybyggnad av 24 kliniker på kommunnivå, i tillägg de redan existerande 64, innebär att landet har en täckande infrastruktur för primär hälsovård. Dessutom har hälsovårdspersonal centralt och i distrikten rekryterats. Hälsovårdsplaner har utarbetats i alla distrikt.

Demokratisering: Registrering av i princip hela befolkningen har ägt rum. Fria val till den konstituerande församlingen och presidentval har genomförts utan oroligheter. En regering har utsetts liksom ett ministerråd. Ca 200 hundra konsultationer, angående den nya konstitutionen och utvecklingsplanen, i en process med befolkningen och civila samhället har genomförts. Allmän information och stöd till partiutveckling inför kommunval och presidentval har tillhandahållits.

Media: OCPI (Office of Communication and Public Information): Radio UNTAET sänder nyheter och kulturprogram dygnet runt i alla distrikt på tetum, engelska, portugisiska och indonesiska. TV(TVTL) sänder nyheter, information och utbildningsprogram dygnet runt i Diliområdet med bandning för distrikten. Två månatliga tidningar publiceras, en nationell nyhetstidning som trycks på fyra språk, en tidning med information om UNTAET och ETPA riktad till givare, EO och affärsvärlden publiceras.

Relevans

Återetableringen inom *utbildnings- och hälsosektorer* har nu övergått till en utvecklingsfas med tonvikt på kvalitet och långsiktighet vilket är ett bevis

på att UNTAET utfört ett relevant arbete i återuppbyggnadsfasen. Fortfarande kvarstår rekrytering av 800 lärare. Givarsamfundet har uppmuntrat att finansiera lärarutbildning och möjliggöra rekrytering av ytterligare lärare. I hälsosktorn planeras nu för uppgradering av ett nationellt sjukhus i Dili och fem regionala sjukhus.

Demokratiseringen genom val, regeringsbildning, ett konsultativt framtagande av en konstitution och stöd till partiutveckling är en förutsättning för demokratiskt nationsbyggande. Dessa processer har fungerat väl även om tiden varit knapp, speciellt för den konsultativa processen för konstitutionen.

Mediasektorn har tydligt byggts upp genom UNTAET vilket bidragit starkt till den demokratiska processen. Folket har hållits informerade om utvecklingen allmänt och speciellt inför valen och diskussionen kring konstitutionen. Inför överlämnandet av ansvaret till regeringen konstaterades dock att internationella experter tagit ett allt för stort ansvar. En tillräcklig mognad för att ta över uppgiften bland östtimoreserna fanns inte.

d) Samordning av humanitära insatser inom UNTAET

Resultat

UNTAET i samarbete med UNHCR, IOM, WFP och UNICEF har arbetat för att möta akuta humanitära behov och säkra tillgången på mat, liksom med rehabilitering av förstörd infrastruktur, återanpassning av flyktingar och internflyktingar. Ca 200 000 flyktingar har repatrierats och fått stöd i samband med återvändande till Östtimor. Ca 50 000 flyktingar finns kvar i Västtimor. Regeringen har förlängt tiden för repatrieringsstöd till augusti 2002.

Relevans

Även samordningen av det *humanitära arbetet* inom Östtimor bedöms högst relevanta och har fungerat väl. Insatserna kom igång snabbt efter fördelsen 1999. Speciellt UNICEFs insatser har varit väl förankrade lokalt och haft tydliga kapacitetsbyggande komponenter vilket inte på samma sätt framgått hos andra organ. Repatrieringen av flyktingar genom framförallt UNHCR har tagit tid och tiotusentals fanns kvar i lägren vid självständigheten.

e) Slutsatser och lärdomar av UNTAETs verksamhet

Den allmänna bedömningen av resultaten ovan är att UNTAET har lyckats styra territoriet med goda och relevanta resultat. Några av de viktigaste är:

Säkerhet, lag och ordning har upprätthållits. En viktig lärdom är att försoningsarbete och fredsbyggande bör pågå parallellt med rättsskipning för att undvika våld, bygga upp ett folkligt förtroende samt för att påbörja nationsbyggande. Det ena kan inte gå före det andra. Ett gott betyg, enligt expertis åt det hitillsvarande lokalt förankrade repatrierings, rätts- och försoningsarbetet, är att färre än tio ex-milismän har dödats av totalt ca 200 000 återvändande till Östtimor.

Den *fysiska återuppbyggnaden* liksom den sociala återuppbyggnaden främst för skolväsendet och hälsosktorn har fungerat väl men mycket arbete kvarstår.

Demokratiseringen genom val, regeringsbildning, ett konsultativt framtagande av en konstitution och stöd till partiutveckling är en förutsättning för demokratiskt nationsbyggande. Dessa processer har fungerat väl även om tiden varit knapp, speciellt den konsultativa processen för konstitutionen.

Ett antal *svagheter* kvarstår. Här avses främst brist på kompetent personal i förvaltningen, en ej tillräckligt stark och oberoende säkerhetsmekanism och en svag ekonomisk utveckling. Östtimor behöver därför fortsatt betydande internationellt stöd också efter självständigheten. Fortsatt stöd är en förutsättning för att säkerställa stabilitet och bygga vidare på den potential för utveckling som byggts upp under de senaste åren genom UNTAET och ETPA. Följaktligen har säkerhetsrådet beslutat om en fortsättningsmission UNMISSET (United Nations Mission of Support in East Timor) se vidare ”Landanalys för Östtimor”.

Källor: Background Paper for Donors meeting, Oslo, Dec. 2001; GS rapport till Säkerhetsrådet 23/4 2002, S/2002/436; UNTAET fact sheets 1–20, dec 2001; Ambassadens utvärdering av UNTAET, PM 2002-05-06

3. Valstöd

Sverige har genom Sida bidragit med valstöd vid två tillfällen. Till folkomröstningen 1999 tillhandhölls långtidsobservatörer och till valet till den konstituerande församlingen 2001 gavs stöd till informationsaktiviteter för de 16 partier som deltog i valet. (Med EU-finansiering deltog två svenska observatörer i valet till den konstituerande församlingen och även i presidentvalet.)

3.1 UNAMET – valarbete

BASFAKTA

Insatsavtal: Långtidsobservatörer för folkomröstningen 8/8 1999 genom UNV

Aktivitetsperiod: 1999

Totalt Sida bidrag: 954 000 kr

Bakgrund och mål

UNAMET (United Nations Assistance Mission in East Timor) hade mandat att genomföra den folkomröstning i vilken Östtimors befolkning röstade om självständighet i augusti 1999. Regeringen beslutade att bidra med högst tio svenska valarbetare för medverkan under 12 veckor.

Resultat, effekter och relevans

Valprocessen var professionellt upplagd. Väljarna blev väl informerade om vad som krävdes inför registrering och val. Giltiga ID-handlingar var ett problem som löstes genom intyg från kyrkan eller kommunen. Administrativa rutiner, rekrytering, koordinering mellan huvudkontor och de regionala kontoren respektive mellan utsända handläggare från FN och UNV fungerade mindre bra. Rekrytering av lokala valobservatörer gjordes genom kontoret i Dili.

Slutsatser och lärdomar

Rekrytering av lokalanställda valförares borde ha gjorts på distriktnivå. Informationen kring det allmänna säkerhetsläget bör ges inledningsvis under uppdraget bl.a. genom tillhandahållande av en evakueringsplan. Erfarenheter gjorda i t.ex. Bosnien/Kosovo av OSCE och dess koordinatör på regional- och fältkontornivå borde ha utnyttjats, särskilt med

tanke på det väl utvecklade och fungerande säkerhetstänkandet, koordinering och klara ”Line of Command”.

Källor: Beslut DESO 0503/99; Rapport från FNs referendum – konsultativa val avseende Östtimor, 99 10 13

3.2 UNDP – valinformation

BASFAKTA

Insatsavtal: Valstöd till politiska partier

Aktivitetsperiod: 2001

Totalt Sida bidrag: 1 mkr

Bakgrund och mål

Stödet gick via ett resurscenter till de 16 politiska partierna (med fokus på resurssvaga partier) vilka deltog i valet till den konstituerande församlingen i augusti 2001. Målsättningen var att öka informationen till folket om de olika partierna. Projektet administrerades av UNDP och det svenska bidraget kanaliseras genom en UNDP-trustfund.

Resultat, effekter och relevans

Projektet tillhandahöll transport av partiernas kampanjarbetare, design av affischer och broschyrer, kopiering, kontorslokaler, –personal och -utrustning, telekommunikation, datorer, trycksaker, TV- och radiosändning. Stödet riktades till Dili och distrikten däromkring.

Slutsatser och lärdomar

Projektet bedöms ha varit en viktig informationsinsats i kampanjarbetet för att nå ut till folket.

Källor: Beslut ASIEN/152/01, 2001-08-29; UNDP, Electoral Assistance Programme Report

4. Humanitärt bistånd

Målet för det humanitära biståndet är att rädda och skydda människoliv samt att bidra till att lindra följderna av väpnade konflikter och naturkatastrofer på ett sätt som stärker lokal kapacitet och främjar en varaktig lösning innefattande förebyggande insatser. Massiva insatser gjordes från hösten 1999 genom FN, ICRC/International Committee of the Red Cross och andra internationella hjälporganisationer. De svenska humanitära bidragen ingår huvudsakligen som en del i olika aktörers humanitära program där Sverige är en av många givare.

Under perioden 1999–2001 har Sverige finansierat 15 st humanitära insatser med totalt 31,8 mkr ur anslaget för humanitärt bistånd och konfliktförebyggande.

4.1 FN-organisationer: UNICEF(United Nations Children´s Fund), WHO(World Health Organization), FAO(Food and Agriculture Organization), OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) och OCHA/Svenska räddningsverket)

BASFAKTA

Insatsavtal: Totalt FN humanitärt

Aktivitetsperiod: 1999–2001

Totalt Sida bidrag: 14 180 tkr (avtalat belopp för perioden)

Bakgrund och mål

Målet för det internationella samfundets och FNs första humanitära insatser var att möta akuta humanitära behov och säkra tillgången på mat. Efterhand tillkom målen att ge stöd till rehabilitering av förstörd infrastruktur, återanpassning av flyktingar och internflyktingar och stöd till att återetablera nyckelfunktioner för ekonomisk återhämtning och god samhällsstyrning. Under UNTAETs paraply och samordning genom OCHA medverkade bl.a. UNICEF, WHO i samverkan med lokal kapacitet till såväl humanitära hälso- och utbildningsinsatser, fr a till särskilt drabbade kvinnor och barn, samt till tidig uppbyggnad av en hälsostruktur. Förutom återuppbyggnad (vägar, elnätet, anläggningar för vatten och sanitet, skolor, sjukstugor, administrativa byggnader i Dili och på landsbygden och bostäder), handlade det också om att lägga grunden

till helt nya strukturer, t ex inom hälsoområdet. FAO verkade tillsammans med WFP/World Food programme och EOs för att på kort sikt säkra mat tillgången och samtidigt få igång jordbruksproduktion, minska behovet av livsmedelshjälp och skapa sysselsättning på landsbygden.

Resultat, effekter och relevans

Det svenska stödet till FNs samlade appell 1999–2000 (OCHA/CAP) baserades på prioriterade humanitära behov i Östtimor. Behovsanalysen gjordes i samverkan med det internationella samfundets många hjälporganisationer och tillgängliga timoresiska resurser. Det svenska stödet inriktades särskilt på barnens situation, stöd till logistik och samordning i den akuta katastroffasen (OCHA och Svenska räddningsverket) samt till verksamheter med förutsättningar att lämna efter sig förstärkt lokal kapacitet och hållbara lösningar.

OCHA har låtit utvärdera genomförandet av FNs humanitära bistånd i Östtimor, dels genom en intern studie som avser planering och samordning inom ramen för FNs Consolidated Inter-Agency Appeal for East Timor Crisis, den sk CAP-processen, och effekter för målgruppen i biståndet, dels genom en särskild utvärdering av en oberoende konsult som avser OCHAs roll och effektivitet i Östtimor.

Utvärderingarna visar att FN, trots svåra omständigheter, lyckats samordna omfattande humanitärt bistånd mellan en mångfald internationella och lokala aktörer och att måluppfyllelse nåddes för att möta humanitära behov med avgörande betydelse för överlevnad, skydd och hjälp i enlighet med internationell humanitär rätt. De brister man fr a pekar på har att göra med den svåra övergången från humanitär hjälp till långsiktiga lösningar i Östtimor, något som måste bedömas mot bakgrund av total avsaknad av timoresisk kapacitet i vissa sektorer. Därför uppstod svårigheter att lämna över ansvar till den timoresiska sidan.

OCHA får gott betyg fr a när det gäller samordning, snabbhet, kompetent fältpersonal och förmåga att på fältet ta vara på möjligheter att agera. En av de viktiga strategierna i CAP var att verka för långsiktighet och tillhandahålla utvecklingsfrämjande humanitärt bistånd. Erfarenheten visar dock på brister och svårigheter, t ex avsaknaden av timoresisk kapacitet att ta över. Svenska räddningsverkets insatser genom OCHA bedöms ha varit avgörande för såväl FNs som EOs samlade förmåga att upprätthålla samordning, logistik och sambandsfunktioner och ge effektiv humanitär hjälp i den mest akuta katastroffasen under 1999. Sidas erfarenheter genom redovisningar av insatsstöd bekräftar i huvudsak utvärderingarnas bedömningar.

UNICEFs målgrupp var särskilt drabbade kvinnor och barn. Insatser gjordes inom primärskolesektorn (reparation och utrustning av primärskolor, utbildning av förskole- och primärskolelärare, läromedel, särskilda insatser för att upprätthålla flyktingbarnens skolor), hälsa och nutrition (immunisering, mödrahälsovård, särskilda nutritioninsatser för undernärda barn, upprustning av vatten/sanitet, psykosocial hjälp, särskilda barnrättsinsatser/Child Rights and Protection) och ledarutbildning för ungdom. 1 000 klassrum ställdes i ordning i 200 skolor. Vid slutet av 2000 undervisades 170 000 elever i 752 primärskolor genom UNICEFs insatser, motsvarande ca 95% primärskolenärvaro, en stark ökning jämfört med skolåret 1998–99.

I samarbete med WHO infördes rutiner och resurser för basvaccinering för alla barn under fem år och gravida mödrar. Genom UNICEF/WHOs vaccineringskampanj blev 80% av barnen polio-vaccinerade. Med stark fältnärvaro och förankring i lokala strukturer kunde UNICEF bidra till att stärka lokal kapacitet i utvecklingsfrämjande riktning.

FAOs insatser bestod i huvudsak av att samordna den internationella hjälpen inom jordbrukssektorn, påbörja behovsanalyser inom jordbruket i syfte att säkra mattillgången och självförsörjande sysselsättning på landsbygden och påbörja kartläggning av nationell kapacitet. Stöd gavs för att sätta igång småskaliga jordbruksprojekt.

FAO och WHO har endast i begränsad omfattning arbetat nära lokalsamhället. Projektförslag har i flera fall utarbetats i europeiska huvudstäder. Förutsättningar för att lämna över verksamheten till östtimoresisk förvaltning har därför kraftigt begränsats. En oberoende utvärdering (Australien) ger emellertid WHO högt betyg i katastroffasen, mer tack vare kompetent fältpersonal än stöd från WHO Geneve.

Slutsatser och lärdomar

Sammantaget visar erfarenheterna av katastroffasen i FNs insatser i Östtimor betydelsen av samordning mellan aktörer, dokumenterade strategier för bl a utvecklingsfrämjande som förutsättning för att nå varaktiga, fredliga lösningar och minskat biståndsberoende. Kvalificerad fältnärvaro och uppföljningskapacitet med förankring i lokala strukturer är också viktigt. I FN-familjen har Sida anledning att särskilt uppmärksamma UNICEF som en lämplig kanal för övergångsbistånd till Östtimor. UNICEF har i hög grad arbetat på ett sätt som möter kraven på samordning, förankring och stöd till uppbyggnad av lokal kapacitet.

Källor: Review of Humanitarian Assistance and CAP for East Timor, June 2000, dnr 1999-04277; An Independent study for OCHA, Nov. 2001, dnr 1999-04277; UNICEF East Timor Emergency Progress Report/SM/00/0023, dnr 1999-04223; FAO Final report OSRO/ETETM/001/SWE, dnr 2000-0280; Räddningsverket rapport avseende nödhjälp till Östtimor, dnr 1999-0484); Reserapport SEKA 579/01, dnr 2001-0167

4.2 Internationella rödakorskommittén (ICRC)

BASFAKTA

Insatsavtal: ICRCs globala appell för humanitära insatser 2001 och 2002

Aktivitetsperiod: 2000, 2001

Totalt Sida bidrag: 6,5 mkr

Bakgrund och mål.

ICRC övergripande mål inbegriper att verka för att civila och militära myndigheter respekterar och uppfyller sina åtaganden i enlighet med internationell humanitär rätt, IHR; att fokusera på människors behov i enlighet med principen om opartiskhet; att fullfölja aktiviteter för krigsoffer och offer för interna stridigheter i enlighet med

Genèvekonventionerna och att arbeta i en anda av komplementaritet med andra aktörer i syfte att bevara möjligheten att agera i situationer där ICRCs roll representerar ett tydligt mervärde.

Förutom skyddsinsatser i enlighet med internationell humanitär rätt och Genève-konventionerna stod ICRC i Östtimor från hösten 1999 till mitten av 2001 för akut sjukvård under katastroffasen vid sjukhuset i Dili. I tillägg gavs stöd till hälsovård på landsbygden, provisoriska bostäder för sårbara grupper i avvaktan på att långsiktiga projekt för uppbyggnad av infrastruktur kommit igång och stöd till uppbyggnad av en östtimoresisk rödakorsförening.

Resultat, effekter och relevans

ICRCs närvaro genom ett stort antal internationella delegater har förutom skyddsinsatser och ansvar för en stor del av landets samlade sjukvård under katastroffasen bidragit till försoningsprocessen i Östtimor.

ICRCs arbete fokuserades på stöd till familjeåterförening, registrering och dokumentering av allmänhetens anmälningar om försvinnanden, besök av internerade samt huvudansvar för en stor del av landets samlade sjukhusvård vid sjukhuset i Dili. ICRCs neutralitet i en konfliktsituation är av stor vikt. ICRC arbetar ofta under stor sekretess och kan i en konfliktsituation, som i Östtimor, med opartiskhet och neutralitet spela en viktig roll för försoning mellan stridande parter och normalisering av samhället. ICRCs utbildning och information i internationell humanitär rätt av befattningshavare, det civila samhället, militär och polis bidrar också till fredens dynamik.

Slutsatser och lärdomar

ICRC ha haft stor betydelse för att möta de humanitära behoven i enlighet med humanitär rätt och att ge skydd till civilbefolkningen i en situation med väpnad konflikt. Flera svåra frågor som försoning, återvändande flyktingar, lösning av frågan om kvarvarande flyktingar i Västtimor och att skapa ett fungerande rättsväsende återstår att lösa i ett självständigt Östtimor. ICRCs fortsatta medverkan i samhällsbygget och närvaro i Östtimor bedöms vara i hög grad behövlig och relevant för fortsatt fredlig utveckling i Östtimor.

4.3 Svenska enskilda organisationer – Svenska Caritas

BASFAKTA

Insatsavtal: Svenska Caritas sept. 1999–april 2000

Aktivitetsperiod: sept. 1999–april 2000

Totalt Sida bidrag: 1 659 000 kr

Bakgrund och mål

Insatsens mål var att nå fram med mat och förnödenheter och ge skydd till 7 500 flyktingar från Östtimor som tagit sin tillflykt till Västtimor. Många flyktingar levde där gömda, eller i lägerliknande förhållande under hot av den indonesiska milisen. Insatsen genomfördes av Catholic Relief Services (CRS) baserad i Jakarta i samverkan med Svenska Caritas. Svenska Caritas har sedan länge ett engagemang i regionen

genom bl.a. Sida- och EU-stöd till skolor och lärarutbildning genom katolska kyrkans institutioner. Det Sida-finansierade projektet inom utbildningssektorn avslutades 1998 och redovisas därför inte här.

Resultat, effekter och relevans

Väpnat våld bland flyktingbefolkningen i Västtimor i september 2000 ledde bl a till att tre UNHCR-anställda dödades och UNHCR liksom andra internationella hjälppositioner tvingades lämna området. Caritas/CRS fick då avbryta sin hjälpinsats. Det man hann uppnå var att förse 5 500 flyktingar med mat och förnödenheter, ge hälso- och nutritionsstöd till särskilt drabbade grupper samt påbörja utbildning av lokal kapacitet i distribution av flyktinghjälp. Planerade dialog- och försoningsinsatser fick avbrytas.

Sida har inte haft möjlighet att på plats följa upp insatsen eller förhållandena i Västtimor, och har därför inte möjlighet att göra egna bedömningar.

Slutsatser och lärdomar

Genom sitt tidigare och mångåriga engagemang i regionen och i Östtimor var Svenska Caritas en av de få svenska organisationer som hade möjlighet att nå fram med humanitär hjälp. Flertalet östtimoreser som vill har redan återvänt (början av 2002) från Västtimor. De flyktingproblem som kvarstår i Västtimor kommer sannolikt att kräva politiska lösningar snarare än humanitärt bistånd.

Källor: Caritas rapport till Sida 2001-06-30, dnr 1999-4083

4.4 Dialogfrämjande och försoningsprocess, Uppsala universitet

---

BASFAKTA

Insatsavtal: Fredsprocessen Östtimor, Försoningsprocess Östtimor

---

Aktivitetsperiod: 1999,2000,2001

Totalt Sida bidrag: 8 149 000 kr (avtalat belopp)

Bakgrund och mål

Uppsala Universitet (UU) har genom Institutionen för freds- och konfliktforskning sedan 1997 medverkat i dialogen mellan företrädare för olika uppfattningar om Östtimors status och i processen för dialog och försoning i Östtimor med syfte att främja dialogen mellan olika grupperingar och därmed en fredlig utveckling i Östtimor.

Resultat, effekt och relevans

Resultat och effekt av dialogfrämjande insatser är inte lätta att mäta. Redovisningar måste ofta begränsas till att redovisa genomförda aktiviteter och omdömen i allmänna ordalag från olika deltagare i processen. Fram t o m våren 1999 anordnades flera seminarier, studieresor och några internationella konferenser. En medarbetare från UU institutionen för freds- och konfliktforskning fick uppdrag att ingå i en internationell expertgrupp för en fredskonferens, kallad Dare II. Genom denna kunde

tidigare etablerade kontakter mellan olika stridande parter upprätthållas. Två stora möten med politiska ledare anordnades, ett kallat Singapore i anslutning till FNs givarmöte i Tokyo och ett uppföljningsmöte under 2000, kallat Singapore II. Seminarier hölls i Bali och i Dili under 2000 och 2001. En större konferens ordnades i Washington. Under 2001 vidgades dialogen inom det svenskstödda projektets ram och tidigare förespråkare för att Östtimor skulle stanna kvar inom Indonesien och som inte tidigare deltagit i fredssamtalen återvände till Östtimor för att delta i försoningsarbetet där.

Det svenska dialogprojektet har bidragit till att ett stort antal flyktingar vågade återvända till Östtimor. Genom förtroendeskapande åtgärder har projektet bidragit till framväxten av den försoningskommission med nationellt ägarskap som med stöd av UNTAET från 2000 började ta form.

Slutsatser och lärdomar

Projektet har utvärderats av en oberoende konsult inom ramen för Sidas redovisning under 2000 av fredsbyggande insatser. Studien bedömer projektet ha lyckats med att främja dialogen i Östtimor. En del av framgången beror på att UU kunde bygga på tidigare kontakter med timoreser och hade kunskap om förhållandena i Östtimor. Samspelet mellan biståndet genom Sida, politiken genom UD och experter från Institutionen för freds- och konfliktforskning fungerade väl och gav synergier för framgång. Studien pekar också på svårigheter för Sida att på ett smidigt sätt hantera dialogfrämjande insatser med ett regelverk som är anpassat till traditionellt bistånd. Flexibilitet att fatta snabba beslut ofta utan tillgång till gängse beslutsunderlag och svårigheter att få fram resultatorienterad rapportering t ex från möten vars enda syfte var att få parter att prata med varandra är exempel. Sida tillerkändes flexibilitet i sitt sätt att sköta projektet trots dessa svårigheter men rekommenderas att utveckla lämpliga former för hantering av dialogprojekt.

Källor: Assessment of Lessons Learned from Sida Support to Conflict Management and Peace Building, Sida Evaluation 00/37:2

5. Utbildning och hälsa

5.1 UNICEF

BASFAKTA

Insatsavtal: Unicef, East Timor

Aktivitetsperiod: 1 December 1997- 30 November 2000

Totalt Sida bidrag: 6 MSEK (avtalat belopp)

Bakgrund och mål

Det övergripande målet för insatser i Östra Timor var att främja ekonomisk och social utveckling för etniska östtimoreser i Östra Timor. Att främja mänskliga rättigheter var av särskild vikt. Det ursprungliga målet för stödet till Östra Timor via UNICEF var att 1) minska mödradödligheten, och att 2) stödja genomförandet av barnkonventionen och konventionen mot diskriminering av kvinnor. Stödet avsåg lokalt utvecklat kommunikations- och utbildningsmaterial. Stödet var en del av UNICEFs stora stöd till minskad mödradödlighet och innehöll stöd till utbyggnad av vatten och sanitet och läskunnighet för kvinnor genom informell och formell utbildning. Ett ytterligare mål var att förbättra analysen av situationen för kvinnor och barn i Östra Timor.

På grund av det förändrade säkerhetsläget i Östra Timor i samband med folkomröstningen om självständighet reviderades projektförslaget till viss del i december 1999.

Stödet riktade sig därefter till stat, kommun och enskilda organisationer. Arbetet avsåg bybaserade självhjälpscenter för mödrahälsovård och barnhälsa, vatten och sanitet. Tilläg i projektet blev ökat stöd till människor i flyktingläger, komplementerande näringstillskott och upprustning av hälsokliniker på bynivå, (Posyandu). Stödet till ökad läskunnighet för kvinnor utökades med möjligheter för kvinnor till lån och småinvesteringar för att kunna starta inkomstbringande aktiviteter.

Man introducerade också arbete för att bygga upp kompetens i kommuner runt uppföljning av barnets rätt till hälsa, näring och sanitet.

1999 introducerades också stöd till EO som arbetade med att bygga upp hälsokliniker. EO ansågs ha bättre folklig förankring och kunde hjälpa till med att bygga kapacitet i vissa byar och på så sätt accelerera utbyggnaden av hälsocenter. UNICEFs kapacitet att stödja aktiviteter var

nödvändigt och det beslöts också att Sidas medel skulle användas för att bygga upp fältrepresentation i Dili.

I slutet på 1999 förändrades stödet igen med ökad fokusering på de ca 300 000 flyktingar från Östtimor i Västtimor. Ökad fokus på utbildning och traumaterapi inkluderades också i stödet.

Resultat, effekter och relevans

Svenskt stöd har bidragit till utveckling av och ökad tillgång på undervisningsmaterial och hälsoservice samt utbildningsaktiviteter i flyktingläger. Stödet har också bidragit till ökad tillgång på kosttillskott för små barn och utbyggnad av latriner, brunnar, regnvatten insamlare och sanitet. Man har också bidragit till social mobilisering runt hälso- och sanitetsfrågor. En situationsanalys om barn och kvinnor i Östtimor har tagits fram. UNICEF har bidragit med utbildning av byledare i t.ex. mikrokrediter, 'empowerment' och inkomstgenererande aktiviteter. Utbildningsmaterial har finansierats med svenska medel.

Stödet har lett till utbildning av utbildare, stöd till informella utbildningsgrupper för barn som inte går i skolan.

Under stödet från 1997 till 1999 upptäckte UNICEF behovet av att samarbeta mer med enskilda organisationer. Arbetet avsåg ett förhållningssätt till uppblående konflikter som ofta hindrade genomförande av planerade aktiviteter. Man anpassade stödet till att också innehålla psychosociala komponenter som t.ex. social rådgivning och bearbetning av trauma samt direkt stöd till flyktingar. Detta visar på UNICEFs anpassningsförmåga till vad som är möjligt och vad som bör prioriteras i en konfliktsituation.

Slutsatser och lärdomar

Det här stödet illustrera behovet av flexibilitet i arbete i länder med konflikter och behovet av att planera för beredskap vid eventuellt bakslag i fredsförhandlingar. Sida har svarat på ett flexibelt sätt vilket hjälpt UNICEF att anpassa programmet. Avsaknad av årsgenomgångar av programmet har minskat Sidas möjligheter till lärande av programmet. Den svenska ambassadens roll i ett UNICEF stöd i ett land där Sida inte har handläggare bör utredas och rollen för Stockholm och region respektive landhandläggare definieras tydligt vid ingång av avtal.

Källor: UNICEFs årsrapporter 1999 och 2000; UNICEFs reviderade ansökningar 1998 och 1999

6. Säkerhet

6.1 Civilpolis

BASFAKTA

Insatsavtal: UNAMET – bidrag till civilpoliskomponenten

Aktivitetsperiod: 1999

Totalt UD bidrag: 5 mkr

BASFAKTA

Insatsavtal: UNTAET – bidrag till civilpoliskomponenten

Aktivitetsperiod: 2000–2001

Totalt UD bidrag: 18 mkr (2000: 10 mkr, 2001: 8 mkr)

Bakgrund och mål

Inom ramen för de administrativa och civila funktionerna hos UNTAET återfinns civilpoliskomponenten. Den har till uppgift att upprätthålla lag och ordning, att rekrytera, utbilda och upprätta en östtimoresisk polisstyrka. I januari 2002 uppgick den internationella civilpolisstyrkan till 1273 från 42 länder och den östtimoresiska polistjänsten (East Timor Police Service, ETPS) uppgick till 1453. UNTAET planerar för totalt 2600 östtimoresiska poliser.

Resultat, relevans och effektivitet

Sverige har bistått UNTAET med 10 civilpoliser som i sexmånadersperioder under 2000–2001 tjänstgjort på Östtimor. Den första styrkan till UNTAET kom på plats i januari 2000. Totalt har 40 tjänstemän i 4 omgångar på ca 6 månader skickats. Poliserna har stationerats individuellt och i grupper i ett flertal distrikt, inklusive Dili och enklaven Oekusi, antagit funktionen som biträdande polischef, ingått i livvaksstyrkor samt i en särskild enhet för utsatta grupper, i synnerhet kvinnor.

Civilpolisinsatsen har varit och är mycket relevant för att FN ska kunna genomföra sitt mandat att upprätthålla lag och ordning, samt att förbereda landet för självständighet, inklusive etablerandet av östtimoresisk poliskår.

Den svenska insatsen bedöms mycket effektiv enligt rikspolischef Sten Heckscher (se RPS 2001-08-24, Heckscher, Besök i Östtimor juli–augusti

2001). De svenska poliserna har ett mycket gott anseende för sin höga professionella och sociala kompetens. De har deltagit i missionens båda uppgifter att upprätthålla lag och ordning och att utbilda sina östtimoresiska kollegor. Förutom att de svenska poliserna kunnat bidra med goda rutiner och värderingar, har de också kunnat bistå med kvinnliga tjänstemän besittande spetskompetens inom t.ex. skydd för kvinnor som utsätts för våld i hemmen.

UNTAET:s civilpolisinsats som helhet bedöms också som mycket lyckad och effektiv, givet att lag och ordning har etablerats. Den östtimoresiska polisstyrkan kommer inte att vara fulltalig vid självständigheten och FN planerar därför att civilpoliserna ska vara kvar i en gemensam polisstyrka, om än i minskande omfattning, även efter självständigheten. I januari 2004 planeras endast 100 internationella poliser finnas kvar i rena rådgivande positioner.

Slutsatser och lärdomar

Sverige bör delta i FN:s fortsättningsmission i Östtimor med civilpoliser. Utsända svenska poliser bör ges möjlighet att stanna längre än sex månader för att uppnå högre kontinuitet, t.ex. med option på tre till sex månaders förlängning.

För framtida internationella insatser, menar Heckscher, att erfarenheterna från UNTAET visar att utvecklingsarbetet måste inledas på ett mycket tidigt stadium i en fredsbevarande operation. Behoven av institutionell infrastruktur i land som Östtimor är mycket stora. Utbildningsnivån bland de internationella poliserna borde i vissa fall varit högre.

Källa: Rikspolischefens rapport 2001-08-24 (ej oberoende källa)

6.2 Militärobservatörer

Insatsavtal: UNTAET/INTERFET – bidrag till militärobservatörskomponenten

---

Aktivitetsperiod: 1999–2001

Totalt UD-bidrag: 4,4 miljoner kr (1999/2000: 2 miljoner kr, 2001: 2,4 miljoner kr)

Bakgrund och mål

Den multinationella säkerhetsstyrkan INTERFET inrättades genom säkerhetsresolution den 15 september 1999. Dess uppgift var att återställa ordningen i Östtimor, skydda UNAMET, samt underlätta leveranser av humanitärt bistånd.

Den militära verksamheten i UNTAET omfattar såväl fredsbevarande trupp som militärobservatörer. De senare har till uppgift att övervaka och rapportera om säkerhetssituationen och den militära situationen i Östtimor samt rapportera om avvapning och demobilisering av väpnade grupper. Totalt uppgick i januari 2002 antalet militärobservatörer till 118. Den övriga militära styrkan uppgick till 6266 personer. Totalt deltar 28 länder med militär personal.

Resultat, relevans och effektivitet

Sverige bidrar med två militärobservatörer i 12 månaders rotationer. De första två kom på plats i december 1999. Inledningsvis kom de att ingå i

den av Australien ledda multinationella styrkan INTERFET. Därefter inlemmandes observatörerna i UNTAET. Totalt har 6 observatörer varit på plats. De svenska observatörerna har bl.a. deltagit i övervakning och varit kontaktpersoner vid gränsövergångarna till Indonesien. De har varit stationerade både i själva Östtimor och i enklaven Oekussi.

Behovet av militärobservatörer har varit stort i post-konflikt-situationen och den spända relationen till Indonesien, bl.a. p.g.a. det stora antalet flyktingar och milisgrupper i västra Timor.

Slutsatser och lärdomar

UD hade i skrivande stund inte tillgång till någon utvärdering av insatsen.

Källa: UD:s egen bedömning (ej oberoende)

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, info@sida.se